CZU: 336.717.22:347.459(478) https://doi.org/10.59295/mpdnwe2024.36

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE BANK DEPOSIT MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

FILIP Angela
Moldova State University, Chisinau, Republic of Moldova
filip77@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-2359-860X
Inesa BRUMĂ
Moldova State University, Chisinau, Republic of Moldova
ina_rum@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-0901-5191

Purpose of the article: A bank deposit is an amount of money held in a bank account for the purpose of saving or for use as collateral. The deposit account is opened at sight or term, with or without related interest. The history of the banking system in the Republic of Moldova demonstrates a contradictory evolution concerning the attraction of deposits by banking institutions. The purpose of this article is to determine the current trends of bank deposits market in the Republic of Moldova

Methodology: The study was carried out based on the reports of the National Bank of Moldova and the opinions expressed by experts in the Internet space.

Conclusions: At the moment, the market of bank deposits is constantly growing, being mostly formed by large banks. The main share of bank deposits belongs to individuals and legal entities. At the same time the banks are actually withdrawing from this market as depositors. Geopolitical, economic and financial instability are factors causing the instability of bank deposits. Strengthening the system of guaranteeing the population's deposits can partially solve this problem.

Originality: The article originality is reflected in its effort to identify and prove the current trends in the development of the bank deposit market by analyzing the empirical and non-numerical data. In addition to the data analysis, the originality of the article is determined by the intention to formulate recommendations for further development.

Keywords: bank, customer, deposit, deposit guarantee.

TENDINȚELE ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII PIEȚEI DEPOZITELOR BANCARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Introducere

Autorii Ivan Luchian și Cristina Panfil prezintă o definiție elocventă: „Depozitul bancar poate fi considerat drept un produs bancar tradițional, funcționalitatea căruia este este exprimată prin transmiterea unei anumite sume de bani de către o persoană (client) instituției bancare pentru obținerea venitului în formă de dobândă. Acest produs este legat de desfășurarea unui complex de operațiuni de atragere a mijloacelor bănești ale clienților pe un anumit termen sau la vedere, inclusiv a soldurilor mijloacelor bănești de pe conturile curente ale clienților pentru folosirea lor în calitate de resurse creditare și activitate investițională." [6]

În același timp, depozitele reprezintă o sursă importantă de mijloace atrase pentru instituțiile bancare și o formă specifică de formare a economiilor populației și a agenților economici. În acest context, băncilor le revine o funcție importantă de plasare a mijloacelor bănești temporar libere în scopul optimizării funcționării mecanismului financiar și contribuției la dezvoltarea economică a țării.

Atragerea depozitelor de către băncile comerciale din Republica Moldova are loc în condițiile unei instabilități politice și economice și a unui număr relativ mic al oportunităților investiționale pe piața financiară.

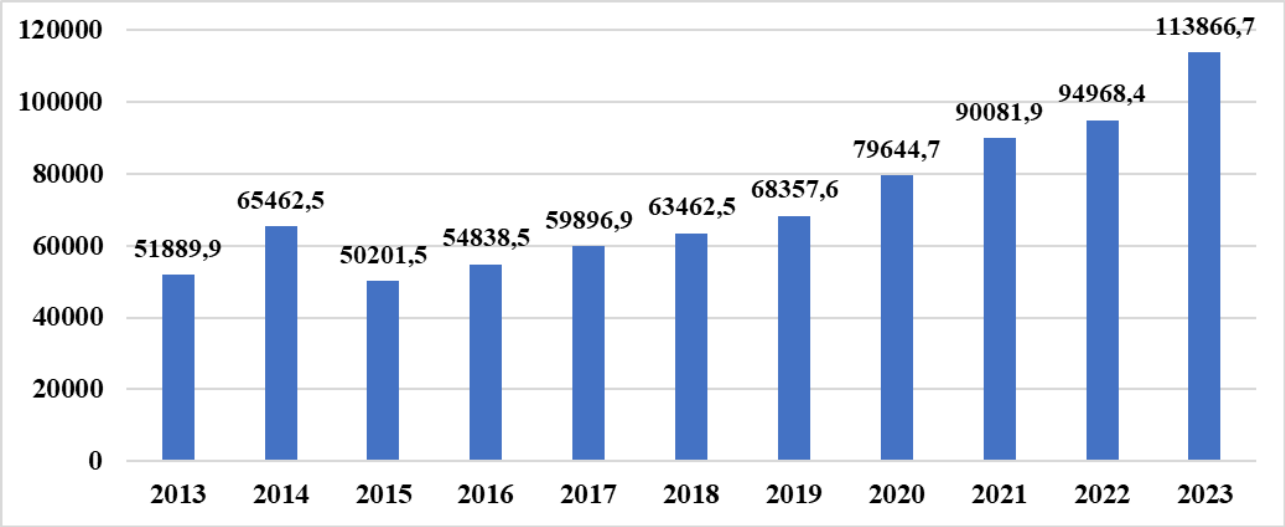
Prezentul articol are drept scop de a determina tendințele de bază ale evoluției pieței depozitelor bancare din Republica Moldova.

Materiale și metode

Studiul efectuat se bazează pe baza informațională formată din rapoartele Băncii Naționale a Moldovei, unele acte legislative și viziunile unor experți asupra tematicii abordată. Informația colectată a fost supusă analizei, fiind aplicate metode statistice grafice și tabelare. La finele articolului au fost formulate concluziile aferente studiului efectuat.

Rezultate și discuții

Pe parcursul anilor 2013-2023 portofoliul depozitelor bancare din Republica Moldova a avut o evoluție spectaculoasă (Figura 1).

Sursa: [8]

Figura 1. Fluctuațiile valorii portofoliului depozitelor atrase de băncile comerciale din Republica Moldova (mil. Lei)

Evoluția depozitelor bancare din anii 2014-2015 a demonstrat o sensibilitate importantă a acestora la criza financiară demonstrând o scădere de 23,3%.

Din anul 2015 portofoliul depozitelor atrase de către băncile comerciale din Republica Moldova a avut tendința de creștere constantă, mărindu-se de la 51889,9 mil. Lei până la 113866,7 mil. Lei, adică de 2,3 ori.

Portofoliul de depozite este format din două părți:

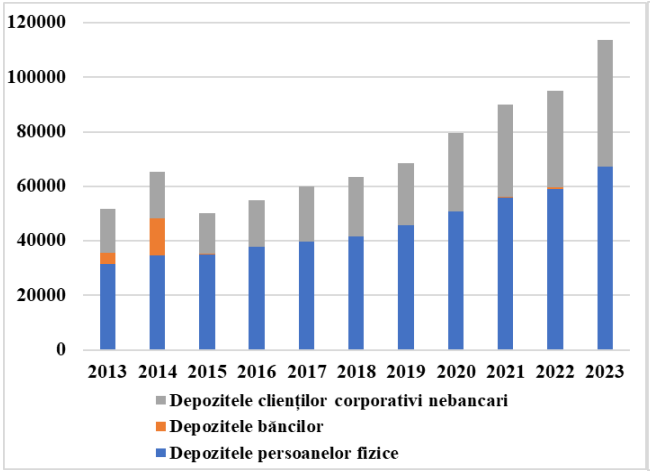
- ✓ Depozitele în monedă națională în anul 2023 au avut ponderea în volumul total de 63,1%, care a crescut față de anul 2013 cu 7,8 p.p., iar suma lor a constituit 71904,2 mil. Lei, sporind față de anul 2013 de 2,5 ori.
- ✓ Depozitele în valută în anul 2023 au deținut ponderea de 36,9%, reducându-se față de anul 2013 cu 7,8 p.p. Volumul lor a constituit 41962,5 mil. Lei în anul 2023, mărindu-se față de anul 2013 cu 81,0%.

Evoluția schimbărilor structurale ale portofoliului de depozite al băncilor comerciale din Republica Moldova pe categoriile de clienți este prezentată în Figurile 2 și 3.

Ponderea cea mai mare (58,9%) în portofoliul de depozite bancare a fost deținută de către plasamentele persoanele fizice. Această cotă s-a redus de la 60,4% până la nivelul respectiv din anul 2023, adică cu 1,5 p.p.). Iar volumul lor a sporit de la 31349,3 mil. Lei până la 67088,8 mil. Lei sau de 2,1 ori.

Expertul economic Veaceslav Ioniță explică acest fenomen în mare parte prin insuficiența oportunităților investiționale pentru populația Republicii Moldova. [2]

Ponderea depozitelor clienților corporativi nebancari a crescut de la 31,4% în anul 2013 până la 40,8% în anul 2023.

Sursa: [8]

Figura 2. Dinamica componentelor de bază pe categoriile de clienți ale portofoliului depozitelor atrase de băncile comerciale din Republica Moldova (mil. Lei)

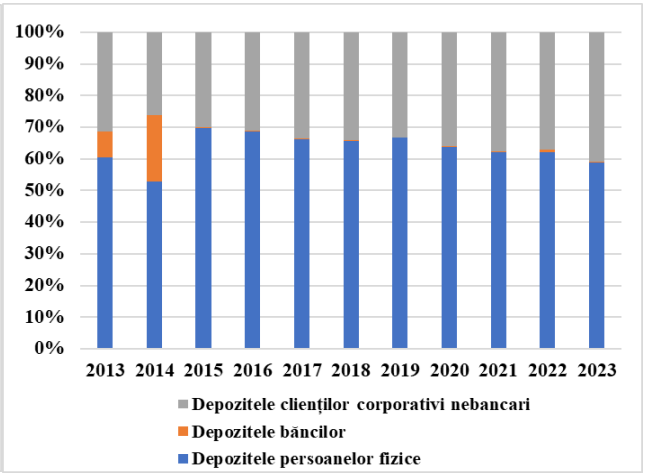

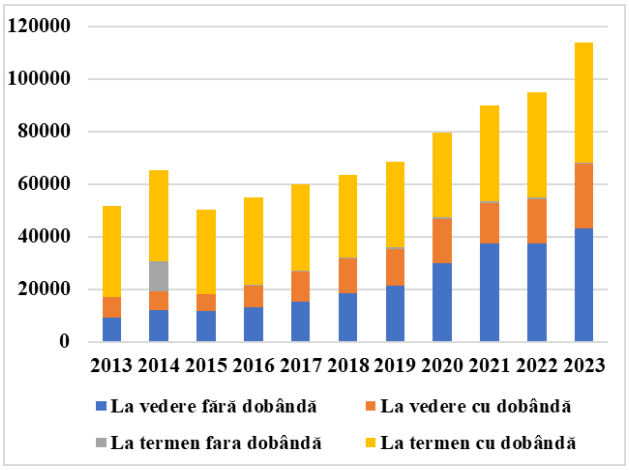
Figura 3. Dinamica structurii portofoliului depozitelor atrase de băncile comerciale din Republica Moldova pe categoriile de clienți (%)

Volumul lor, respectiv, a crescut de la 16318,2 mil. Lei până la 46510,8 mil. Lei sau de 2,9 ori.

În opinia unor experți, aceasta ar fi rezultatul unui anumit pesimism economic al întreprinzătorilor autohtoni determinat de instabilitatea politică, războiul din Ucraina, precum și criza pandemică și cea energetică.

Prezintă interes reducerea ponderii depozitelor băncilor în alte instituții bancare de la 8,1% în anul 2013 până la 0,2% în anul 2023. Această prăbușire a avut loc în timpul crizei financiare din anul 2015, când ponderea respectivă s-a redus de la 21,0% până la 0,3% în anul 2015. Iar volumul lor s-a micșorat, respectiv, de la 13735,4 mil. Lei până la 162,9 mil. Lei. În timpul cataclismului financiar menționat a avut loc retragerea masivă a depunerilor băncilor străine din băncile comerciale autohtone. [3] La fel, o anumită influență a avut începutul crizei bancare din Republica Moldova.

Evoluția structurii portofoliului de depozite bancare în funcție de categoriile de conturi de depuneri este prezentată în Figurile 4 și 5.

Sursa: [8]

Figura 4. Dinamica componentelor de bază pe categoriile de depuneri ale portofoliului depozitelor atrase de băncile comerciale din Republica Moldova (mil. Lei)

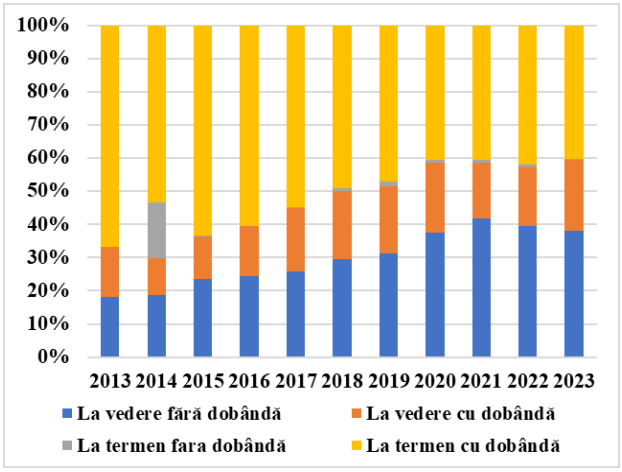

Figura 5. Dinamica structurii portofoliului depozitelor atrase de băncile comerciale din Republica Moldova pe categoriile de conturi (%)

În anul 2023 ponderea cea mai mare (40,2%) a fost deținută de depozitele la termen cu dobândă, care s-a redus esențial față de nivelul anului 2013 (66,7%). Volumul a cestor depozite s-a mărit de la 34603,3 mil. Lei în anul 2013 până la 45722,5 mil. Lei în anul 2023 sau cu 32,1%.

Ponderea de 38,1% în anul 2023 a revenit depozitelor la vedere fără dobândă, care s-a mărit față de anul 2013 cu 19,8 p.p. Iar volumul lor a constituit 43365,3 mil. Lei, mărindu-se față de anul 2013 de 4,6 ori.

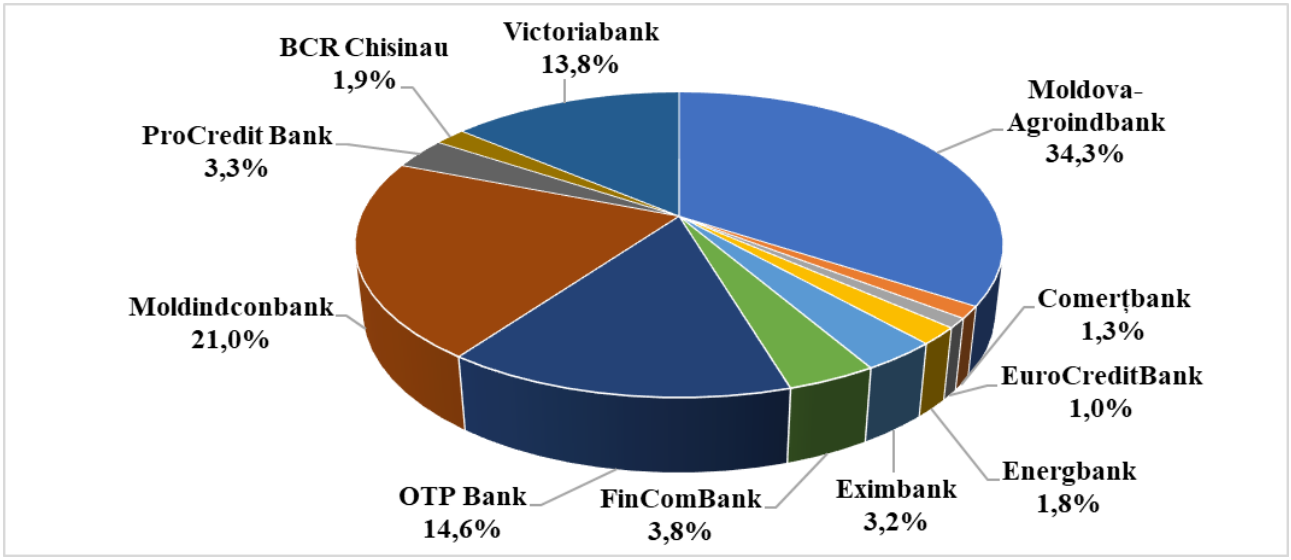
Depozitele la vedere cu dobândă și-au mărit ponderea de la 15,1% în anul 2013 până la 21,4% în anul 2023. Iar suma lor a crescut, respectiv, de la 7809,8 mil. Lei până la 24351,3 mil. Lei sau de 3,1 ori.

În opinia lui Veaceslav Ioniță, aceste transformări structurale în portofoliul depozitelor atrase de către băncile autohtone se datorează îngrijorărilor clienților de evoluția conflictului militar din Ucraina, instabilității cursului valutar, precum și atitudinii nepăsătoare a unor clienți față de banii lor. [2]

În opinia noastră, un factor suplimentar a putea fi coborârea bruscă a ratelor dobânzilor la depozitele noi atrase până la un nivel, care puțin diferențiază un depozit la termen cu cel la vedere.

De asemenea, este de recunoscut faptul că depozitele în calitate de produse sunt integrate foarte slab în activitățile de fortificare a fidelității clienților.

Structura portofoliului de depozite în diviziune pe cotele băncilor din Republica Moldova este demonstrată în Figura 6.

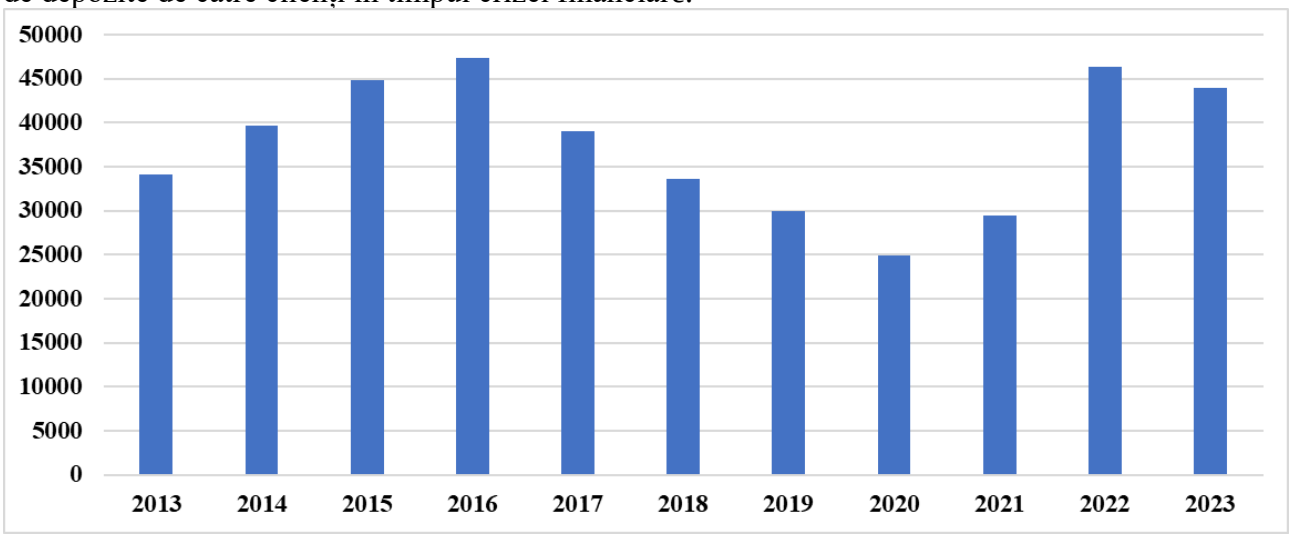
Sursa: [8]

Figura 8. Structura portofoliului de depozite în diviziune pe instituțiile bancare din Republica Moldova

În Republica Moldova piața bancară în mare parte (83,7%) este formată de către băncile mari: Moldova-Agroindbank (34,3%), Moldindconbank (21,0%), OTP Bank (14,6%), Victoriabank (13,8%). În perioada de analiză dinamica depozitelor bancare noi în Republica Moldova a demonstrat oscilații importante (Figura 9).

Astfel, în anul 2016 a fost atins nivelul maxim (47335,7 mil. Lei), iar în anul 2020 – nivelul minim (24882,6 mil. Lei). În anul 2023 suma depozitelor bancare noi a constituit 43913,4 mil. Lei.

Ponderea depozitelor noi în portofoliul total al depunerilor bancare a prezentat, de asemenea, oscilații importante. Nivelul maxim a fost atins în anul 2015 (89,3%) în legătură cu retrageri importante de depozite de către clienți în timpul crizei financiare.

Sursa: [7]

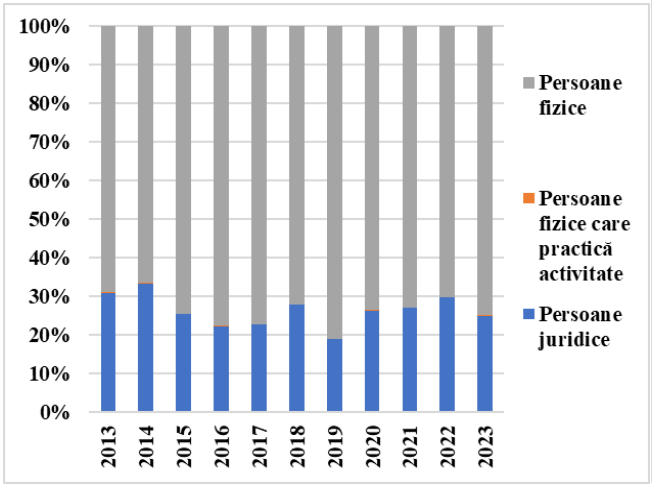
Figura 9. Schimbarea volumetrică depozitelor bancare noi (mil. Lei)

Nivelul minim a fost în anul 2020 (31,2%). În anul 2013 ponderea respectivă a constituit 65,8%, iar în anul 2023 – 38,6%, ceea ce se poate interpreta ca o anumită stabilizare a portofoliului de depozite bancare.

Depozitele noi în monedă națională în anul 2023 au avut ponderea de 64,0% în suma totală, fiind în creștere cu 5,4 p.p. față de anul 2013. Volumul lor în anul 2023 a constituit 28096,8 mil. Lei, sporind cu 40,4% față de anul 2013.

Depozitele în valută au deținut ponderea de 36,0% în anul 2023, care s-a redus cu 5,4 p.p. față de anul 2013. Suma lor a fost de 15816,6 mil. Lei în anul 2023, mărindu-se cu 12,1% în comparație cu anul 2013.

Structura depozitelor noi atrase de către băncile comericale este demonstrată în Figurile 10 și 11.

Sursa: [7]

Figura 10. Schimbarea structurală a depozitelor bancare noi în diviziunea pe categoriilor de clienți (%)

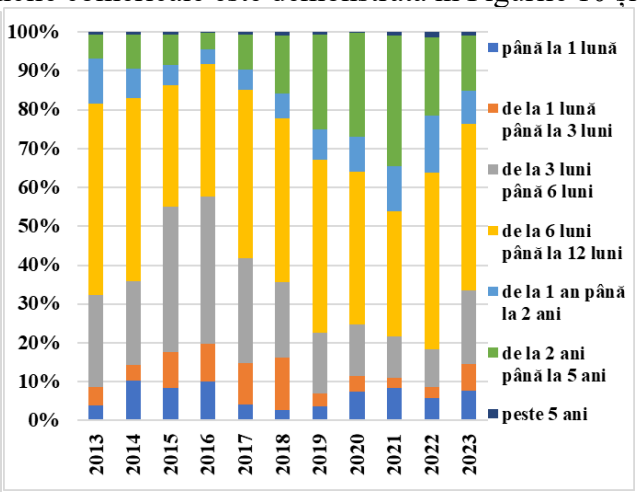

Figura 11. Schimbarea structurală a depozitelor bancare noi în diviziunea pe termene (%)

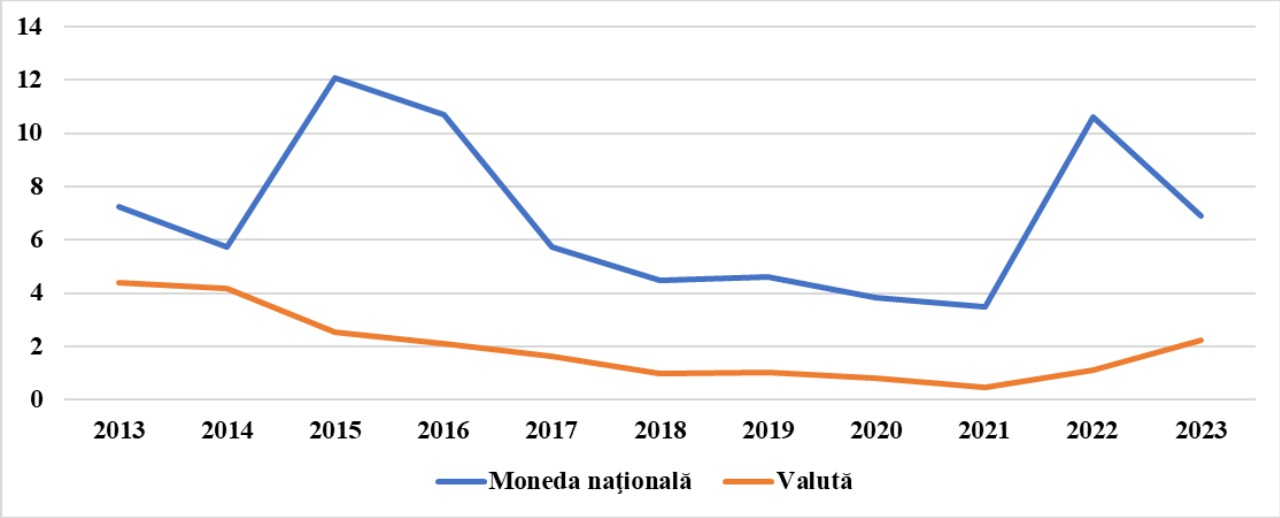
Ponderea principală de 75% în anul 2023 (+6 p.p. față de anul 2013) în cadrul depozitelor noi atrase de bănci revine persoanelor fizice. Volumul în anul 2023 a fost de 32943,1 mil. Lei, sporind față de anul 2013 cu 39,9%.

Iar ponderea de 24,8% în anul 2023 a revenit persoanelor juridice, scăzând cu 6,1 p.p. față de anul 2013. Respectiv, sumă lor a fost 10893,2 mil. Lei în anul 2023, sporind cu 3,4% față de anul 2013.

În ce privește structura depozitelor noi pe termene, în anul 2023 depozitele pe termen scurt (adică până la un an) au avut ponderea de 76,4%.Ponderea principală (42,8%) au deținut-o depunerile de la 6 luni până la 12 luni cu un volum de 18814,0 mil. Lei. Ponderea de 19,1% a revenit depozitelor de la 3 luni până 6 luni în sumă de 8384,3 mil. Lei. Iar depozitele cu termenul de la 2 ani până la 5 ani au avut ponderea de 14,2% și un volum de 6232,2 mil. Lei.

Toate acestea denotă preferința pentru lichiditate din partea clienților, ceea ce poate fi considerată drept factor de instabilitate financiară pentru băncile comerciale.

Dinamica ratelor dobânzilor la depozitele noi atrase de băncile comerciale este prezentată în Figura 12.

Sursa: [7]

Figura 12. Evoluția nivelurilor ale ratelor dobânzilor la depozitele bancare noi (%)

Ratele dobânzilor bancare atrase în monedă națională au demonstrat o sensibilitate înaltă la manifestării crizelor economice și financiare. Astfel, în anul 2015 a fost stabilită o rată medie de 12,1%, iar în anul 2022 – 10,6%. În anul 2023 aceasta a constituit 6,9%.

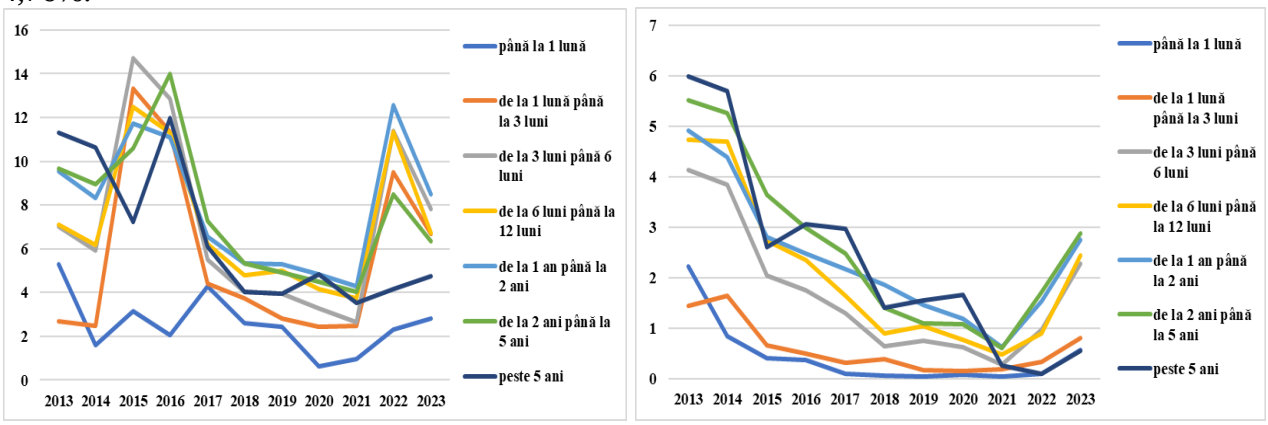
Este remarcabil faptul, că în perioada de analiză ratele reale ale dobânzilor menționate în mediu s-au plasat în zonă negativă.

În perioada anilor 2013-2023 nivelul mediu al ratelor dobânzilor la depozitele atrase în lei moldovenești a constituit 6,9%, iar nivelul mediu anual al ratei inflației a constituit 8,2%. [1] De aici, nivelul ratei medii reale a dobânzii determinate prin calcul nominal a constituit (-1,3%), iar prin calcul efectiv (-1,2%), ceea ce poate fi considerat un factor supimenar de instabilitate a comportamentului deponenților.

Ratele dobânzilor la depozitele atrase în valută au demonstrat o stabilitate mai înaltă, având loc o scădere de la 4,4% în anul 2013 până la 0,5% în anul 2021, urmată de o urcare până la 2,2% în anul 2023.

Dinamica ratelor dobânzilor la depozitele bancare noi în diviziune pe termene este prezentată în Figurile 13 și 14.

O stabilitate relativă au demonstrat depozitele în lei moldovenești cu termenul de până la o lună și mai mare de 5 ani. Dobânzile la primele au scăzut prin oscilare de la 5,31% în anul 2013 până la 2,82% în anul 2023. La adoua categorie de depozite ratele dobânzilor s-au redus, respectiv, de la 11,32% până la 4,76%.

Sursa: [7]

Figura 13. Evoluția ratelor dobânzilor la depozitele bancare noi în monedă națională în diviziune pe termene (%)

Figura 14. Evoluția ratelor dobânzilor la depozitele bancare noi în valută în diviziune pe termene (%)

Depozitele în monedă națională cu celelalte termene au avut oscilații importante. Spre exemplu, depozitele cu termenul de la 3 luni până la 6 luni a marcat puncte de maximum în anul 2015 (14,70%) și anul 2022 (11,39%), iar nivelul minim – în anul 2021 (2,63%).

În cazul depozitelor bancare atrase în valută cele mai joase rate ale dobânzii le-au avut cele cu termenul de până la o lună, coborând de la 2,22% în anul 2013 până la 0,03% în anul 2021, reducându-se apoi până la 0,57% în anul 2023.

Cele mai mari oscilații pe acest segment al depozitelor bancare le-au demonstrat depunerile cu termenul peste 5 ani. În anul 2013 dobânzile la ele au constituit 5,98%, care s-au redus până la 0,09 în anul 2022 și s-au ridicat până la 0,54% în anul 2023.

Drept primisă importantă a scăderii nivelului ratelor dobânzilor la depozitele bancare din Republica Moldova este situația de supralichiditate importantă a sistemului bancar (Tabelul 1).

Tabelul 1

Dinamica indicatorilor de lichiditate a sistemului bancar din Republica Moldova

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Principiul I – Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,64	0,61	0,72	0,72	0,71	0,74	0,67	0,69
Principiul II – Lichiditatea curentă (≥ 20%) (%)	49,30	55,46	54,64	50,65	50,62	48,57	0,00	0,00
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	235,47	282,43
Principiul III – Lichiditatea pe benzi de scadența (>1)	X	X	X	X	X	X	X	X
- până la o lună	2,91	2,72	2,94	2,67	2,28	1,89	2,17	2,19
- intre o luna si 3 luni inclusiv	14,85	18,40	19,09	18,14	19,86	19,64	20,42	16,07
- intre 3 si 6 luni inclusiv	4,75	2,74	3,12	12,90	14,74	14,43	12,10	12,55
- intre 6 si 12 luni inclusiv	4,22	3,06	2,37	8,83	9,97	9,92	7,48	9,47
- peste 12 luni	5,32	4,74	4,34	8,74	7,97	8,35	7,25	8,36

Sursa: [3]

Datele Tabelului 1 demonstrează o depășire importantă pe parcursul a perioadei anilor 2016-2023 a indicatorilor de lichiditate pe toți parametrii de evaluare, iar din anul 2019 se poate vorbi despre începutul unei crize bancare de supralichiditate.

În mare parte aceasta se datorează posibilităților restrânse de plasare a mijloacelor bănești în condițiile volumului relativ mic al pieței financiare, precum și crizei pandemice, energetice, economice și financiare.

Un factor important de fortificare a încrederii populației în sistemul bancar constituie mărirea nivelului a acoperire legală a depunerilor bancare de la 50 mii lei stabilit în anul 2020 [4] până la 100 mii lei în anul 2023 cu perspectiva măririi până la 200 mii lei în anul 2025 [5].

Concluzii

Depozitele reprezintă sursa principală a mijloacelor atrase a băncilor comerciale din Republica Moldova. Pe parcursul perioadei de analiză a avut loc o extindere importantă a volumului depozitelor bancare, atât din contul persoanelor fizice, cât și a clienților corporativi nebancari. Atragerea depozitelor de către instituțiile bancare din Republica Moldova a fost complicată de starea de supralichiditate a sistemului bancar autohton, chiar și în condițiile reducerii importante ale ratelor dobânzilor. Studiul a confirmat sensibilitatea comportamentului deponenților la manifestarea factorilor de criză. Trezește o anumită îngrijorare preferința clienților pentru depozitele pe termen scurt și ponderea mare a depunerilor la vedere, ceea ce poate crea băncilor anumite probleme de lichiditate în cazul unei crize financiare. De aceea, considerăm binevenite eforturile depuse privind fortificarea încrederii deponenților în sistemul bancar autohton. La fel, ar fi recomandabilă dezvoltarea activității băncilor privind cultivarea fidelității clienților.

Referințe

12. BNM. *Rata anuală a inflației*. Disponibil : https ://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0 [Accesat la 12.09.2024]
13. IONIȚĂ Veaceslav. *#051 Analize Economice: Depozite bancare*. Disponibil : https ://ionita.md/2022/05/02/051-analize-economice-depozite-bancare/ [Accesat la 11.09.2024]
14. *Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM*. Disponibil : https ://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml ?id=0&lang=ro [Accesat la 12.09.2024]
15. Legea Republicii Moldova Nr. 575 din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor în sistemul bancar (Publicată la 20.02.2004 In: Monitorul Oficial Nr. 30-34 art. 169) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121237&lang=ro#
16. Legea Republicii Moldova Nr. 160 din 22.06.2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci (Publicată la 11.07.2023 In: Monitorul Oficial Nr. 235-236 art. 418) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137939&lang=ro
17. LUCHIAN Ivan, PANFIL Crisitna. *Depozitele bancare ca obiect al procesului inovațional*. În: Economic Growth in Conditions of Globalization: sustainable development models the 12th edition, Institutul Naţional de Cercetări Economice, 12-13 octombrie 2017, Chişinău, p. 71-75, ISBN 978-9975-3171-2-2
18. *Ratele medii ponderate ale dobânzilor și volumele depozitelor noi atrase*. Disponibil : https ://bnm.md/bdi/pages/reports/dpmc/DPMC9.xhtml ?id=0&lang=ro [Accesat la 12.09.2024]
19. *Structura depozitelor pe sectorul bancar*. Disponibil : https ://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB10.xhtml ?id=0&lang=ro [Accesat la 10.09.2024]